

We confirm the fact that the formation of vital competencies should be started at an early age, when all the sensitive periods of the child are activated, and he makes his direct acquaintance with the world, nature and people around. We believe that especially important institutions that systematically influence these processes are the following: the nuclear and extended family, preschool and extra-scholastic education institutions. Among the key competencies that are vital to everyone throughout the life is healthcare competence. Its formation should be systematically started within the limits of preschool age, gradually enriching and expanding its content and applied aspect.

The purpose of key competencies in their modern interpretation and understanding is to create such an educational field that would be focused on the needs of the present and the future. We should take care not only of technological, economic, social realities, but, above all, of the child's health from an early age.

The essence and content of healthcare (health-preserving) competence lies in systematic education and maintenance of the natural balance of children's lives, making the most of natural factors to organize children's lives, develop motor skills, deepen the child's knowledge of their health and the health of others, create conditions for the promotion of a healthy lifestyle, to teach the acquisition of health care skills, etc. In general, it should be considered a priority to develop a standard of healthy living from an early age. Innovative technologies that will help the teacher and the child to implement health-preserving competence and widely use it in the practice of their own lives are considered as well quite reasonable.

Key words: competence approach, a preschooler, preschool education institution, health-preserving competence, healthcare, preschool age, healthy lifestyle.

Дата надходження статті: 19.10 2021 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Пантюк Т. І.

УДК 37.014

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi50.295>

Дереш В. С.*,

orcid.org/0000-0003-3740-7288

Ліпишиць Л. В.*,

orcid.org/0000-0001-6443-3321

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

У статті розглянуто особливості партнерської взаємодії (узгодженої діяльності) представників різних поколінь у сучасному освітньому просторі. Визначено, що у сучасному освітньому просторі України відбувається взаємодія між представниками покоління «бебі-бумерів», покоління Х, покоління Y та покоління Z. Розкрито характерні особливості світосприйняття представників різних поколінь, що впливають на встановлення взаємозв'язку як між педагогами і здобувачами освіти, так і між самими викладачами.

З'ясовано, що сучасні діти і молодь відрізняються від викладачів швидкістю мислення, способами отримання знань і комунікативними навичками: покоління «бебі-бумерів» і покоління Х є «цифровими іммігрантами», адже виростили у нецифровій, доінтернетівській культурі, а покоління Y та покоління Z – «цифрові аборигени», які знають лише цифрову культуру.

*© Дереш В. С.

*© Ліпишиць Л. В.

Розглянуто оптимальні шляхи партнерської взаємодії з молодим поколінням здобувачів освіти. З'ясовано, що у молоді варто розвивати пам'ять, логічне мислення за допомогою використання евристичної бесіди, мозкового штурму тощо; для профілактики сенсорної депривації треба застосовувати тренінгові методики і вправи, які допоможуть учнівській і студентській молоді висловити свої емоції, розвинути вміння співпереживати іншим та налагодити комунікативні зв'язки із ровесниками і старшим поколінням; організовувати роботу здобувачів освіти у парах, групах, що покращуватиме їх взаємодію і розуміння один одного.

Визначено, що старшому поколінню треба не тільки знати особливості поведінки «цифрових аборигенів», але й уміти правильно реагувати на неї. Адміністрація закладів освіти має створити комфортні умови навчання (сучасні аудиторії, доступ до Інтернету, використання мультимедійних дошок, місця для відпочинку), осучаснити освітній простір. «Цифровим іммігрантам» потрібно постійно розвивати свою цифрову грамотність, вдосконалювати медійні навички та впроваджувати нові технології в освітній процес. Також для покращення взаємодії з молоддю необхідно налагодити спілкування з їхніми батьками та надати їм інформацію про особливості сучасних здобувачів освіти.

Ключові слова: взаємодія, партнерська взаємодія, освітній простір, особливості, покоління «бебі-бумерів», покоління X, покоління Y, покоління Z, «цифрові іммігранти», «цифрові аборигени».

Постановка проблеми. Сучасний світ є досить мінливим, проте діти і молодь, на протигагу старшим поколінням, дуже добре до нього пристосовуються. Наразі відбувається становлення цифрового покоління, яке сприймає нові трансформації суспільства як повсякденність. Цифрові технології та онлайн-спілкування є зрозумілими і доступними для дітей і молоді покоління Z, а от батьки і педагоги мають деякі проблеми і незручності від нових форматів взаємодії. Тому між представниками різних поколінь виникають непорозуміння, що призводить до несприйняття особливостей кожного з поколінь і відмови від продуктивної взаємодії один з одним.

Для молодого покоління дорослі не є основним джерелом знань, як було раніше. Завдяки розвитку цифрових технологій діти і молодь можуть знайти будь-яку інформацію за лічені секунди, не очікуючи допомоги старших, але не вміють налагоджувати комунікацію офлайн. Тому для задоволення потреб суспільства та успішної соціалізації підростаючої особистості викладачі сучасного освітнього простору повинні враховувати особливості цифрового покоління дітей і молоді, специфіку їх мислення й уваги, мотивацію та життєві цінності.

Аналіз досліджень. Проблема партнерської взаємодії представників різних поколінь є досить актуальною на сьогодні. Однак у сучасному освітньому середовищі, яке трансформується і пристосовується до дистанційного навчання в умовах карантинних обмежень, акцент робиться на різних формах і методах цифрового навчання, а підростаюча особистість з її потребами і бажаннями залишається осторонь. Тому наразі доречним є ознайомлення з характерними особливостями сучасних здобувачів освіти і педагогів для налагодження партнерської взаємодії між різними поколіннями в освітньому просторі сучасної України.

Особливості цифрового покоління вивчали у своїх роботах зарубіжні та вітчизняні дослідники, такі як: І. Гурова, М. Дорош, Є. Зеленов, С. Євдокімова, І. Подік, Т. Семеновських, Г. Солдатова, О. Струтинська Н. Хоув та ін. Різним аспектам дослідження взаємодії між поколіннями присвячені роботи М. Антошків, В. Волошко, Л. Коростіль, А. Мірошникової, С. Федорак та ін. У своїх дослідженнях О. Волошенко, В. Іванов, Т. Підгорна та ін. звертали увагу на розвиток медіаосвіти та медіаграмотності

сучасних педагогів. Проте особливості партнерської взаємодії представників різних поколінь у сучасному освітньому просторі потребують більш детального розгляду й аналізу.

Мета статті – проаналізувати особливості партнерської взаємодії представників різних поколінь у сучасному освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до теорії поколінь, розробленої у 1991 році американськими дослідниками Нейлом Хоувом (Neil Howe) та Вільямом Штраусом (William Strauss), суспільство розвивається циклічно. За один цикл змінюється 4 покоління людей: через 20–25 років народжується нове покоління, яке формується в один історичний етап розвитку суспільства під впливом політичних, економічних, культурних та соціальних умов і має особливі, притаманні лише йому риси характеру, ціннісні орієнтації та життєві пріоритети [10, с. 212]. Визначення часових рамок для кожного покоління в кожній країні є індивідуальним і залежить від рівня її технологічного розвитку.

У сучасному освітньому просторі України відбувається взаємодія між представниками покоління «бєбі-бумєрів» (післявоєнне покоління, покоління демографічного вибуху – народжені у 1944–1963 роках), покоління X (невідоме покоління, «сендвіч-покоління» – народжені у 1964–1983 роках), покоління Y (мережеве покоління, міленіали, покоління соціальних мереж, нульове – народжені у 1984–2003 роках) та покоління Z (цифрове покоління, покоління «ЯЯЯ» – народжені з 2004 року і дотепер). Представники вищезазначених поколінь мають особливості у світосприйнятті, що відбивається на встановленні взаємозв'язку як між педагогами і здобувачами освіти, так і між самими викладачами.

Покоління «бєбі-бумєрів» є патріотами своєї країни. Вони прекрасно працюють у команді, вміють налагоджувати взаємозв'язки з іншими людьми. Для них звичною справою є допомога і підтримка інших; це активні енергійні люди, які освоюють нові технології, прагнуть вести здоровий спосіб життя, займаються спортом. Представники даного покоління не цураються будь-якої роботи і є обізнаними у різних сферах життя. Вони вміють заощаджувати і заробляти, вважають, що усі мають заробляти гроші самостійно, не сподіваючись на когось; прагнуть працювати, а не відпочивати на пенсії.

Характеризуючи представників покоління X варто відмітити їх самостійність, відповідальність, готовність використовувати життєвий досвід як власний, так і чужий, здатність прислухатися до думки інших. Ці люди вміють адаптуватися до змін у суспільстві; мають високі комунікативні здібності; навчатися все життя – їхнє життєве кредо, вони «високо цінують знання, продовжують послідовно вчитися й будувати кар'єру протягом всього життя, причому їх освіта достатньо глибока і системна. Представники цього покоління із задоволенням діляться своїми знаннями, навичками, цінують час, можливість вибору; в роботі обов'язково повинні бачити сенс та потребують постійної реалізації своїх творчих здібностей, прояву нестандартності мислення [9, с. 147]. Моральні норми і цінності, засвоєні змалку, впливають на представників цього покоління все їхнє життя [1; 11].

Основними характеристиками представників покоління Y є наявність у них гнучкого мислення, висока мобільність та працездатність. Це енергійні люди, які добре володіють цифровими технологіями і прагнуть до саморозвитку та підлаштовують роботу «під себе», організовуючи гнучкий графік роботи чи працюючи дистанційно. Кожен «міленіал» вважає себе особливим і прагне показати свою інакшість, але не постішає дорослішати; любить фотографуватися і подорожувати.

Покоління Z є дітьми Інтернет-мережі. Через надмірну гіперопіку представники цього покоління егоїстичні і малосамостійні, вони інтроверти, вірять лише у власні сили

і не вміють працювати у команді, їм подобаються комфортні умови. Покоління Z – візуали, у них переважає кліпове мислення (від англ. clip – «вирізка (з газети), уривок (фільму)») – «сприйняття даних короткими яскравими уривками, без намагання встановити між ними логічні зв'язки (на зразок способу сприйняття даних в музичному відеоролику, в якому відеоряд – це слабко пов'язані між собою образи)» [9, с. 151–152]. Завдяки особливостям кліпового мислення сучасна молодь швидко реагує на зміни та захищена від інформаційного перевантаження мозку, адже, переключаючи свою увагу, особистість уникає перевтоми. Покоління сучасних дітей і молоді не вміє налагоджувати «живе» спілкування, але прекрасно спілкується у віртуальному середовищі; характеризується креативністю та багатозадачністю (можуть одночасно виконувати різні дії); ефективно використовує технології.

Як бачимо, сучасні діти і молодь відрізняються від викладачів швидкістю мислення, способами отримання знань і комунікативними навичками. Також молоде покоління більшість свого часу проводить за гаджетами, менше спілкується зі сім'єю і добре володіє цифровими технологіями [3]. На думку Марка Пренського, американського письменника й оратора, покоління «бебі-бумерів» і покоління X є «цифровими іммігрантами», адже виростили у нецифровій, доінтернетівській культурі, а покоління Y та покоління Z – «цифрові аборигени», які знають лише цифрову культуру. Дослідник вважає, що у цифрову епоху треба здійснити переосмислення навчально-виховного процесу у закладах освіти і поєднати важливе і цінне з минулого із сучасними інструментами цифрових технологій [5].

Американський філолог Марк Бауерлейн (Mark Bauerlein) звертає увагу на те, що технологічний процес не робить сучасних дітей і молодь розумнішими, адже вони, на відміну від попередніх поколінь, дуже мало часу приділяють читанню книг, а сприймають оточуючий світ і самих себе лише через екран гаджета чи комп'ютера, де постять різні цікавинки та живуть за рахунок гострих відчуттів від уваги однолітків. Звісно, так проводячи час, учні і студенти не стають високоінтелектуальними особистостями. Дослідник доходить висновку, що кіберкультура перетворює молодь у націю, яка нічого не знає [2].

Отже, сучасні педагоги в освітньому процесі повинні знаходити нові педагогічні підходи до навчання «цифрових аборигенів» та залучати їх до наукового пошуку і навчати критично оцінювати інформацію як у онлайн середовищі, так і в офлайн. Налагоджуючи партнерську взаємодію із «цифровими аборигенами» – учнями і студентами, – викладачі повинні пам'ятати і враховувати їхні характерні особливості:

- прагнення швидко отримувати інформацію і досягати результату, багатозадачність та інтерактивність;
- використання нових методів пошуку інформації;
- візуали, які мають креативне мислення;
- потреба зворотного зв'язку із педагогом, необхідність у «лайках»;
- бажання бути прос'юмерами (створювати і споживати різний контент у віртуальному просторі);
- концентрація уваги «вибіркова», щоб виділити головне, суттєве;
- відсутність обмежень, прагнення до саморозвитку і самовдосконалення;
- цінностями є незалежність і самостійність, хороша освіта, право на недоторканність приватного життя і на свободу слова, толерантність, емоційна близькість з батьками, громадянська відповідальність [там само].

Також для покращення партнерської взаємодії між представниками поколінь у освітньому просторі варто зважати на особливості психічних процесів сучасної молоді. Зарубіжні та вітчизняні психологи (Ганна Колесова, Аліна Мірошникова, Галина

Солдатова, Бетсі Сперроу, Деніел Уегнер та ін. [4; 6–8]) наголошують, що «інтернет став особливою формою пам'яті – трансактивною. Ця форма пам'яті працює з іншими механізмами, адже запам'ятовується не сама інформація, а ресурс, на якому вона знаходиться, і шлях, яким можна до неї дістатися» [10, с. 214].

Науковці К. Шах та І. Зарішняк сформулювали наступні оптимальні шляхи педагогічної взаємодії з молодим поколінням здобувачів освіти:

- групувати новий матеріал невеликими блоками, змінюючи форми роботи;
- максимально використовувати наочність, подавати інформацію у вигляді схем, таблиць, ілюстрацій;
- використовувати інтерактивні методи навчання, які розвивають логічне мислення;
- застосовувати прийоми гри, покарань та нагород;
- об'ємні завдання розділяти на простіші і чітко формулювати вимоги;
- мотивувати і викликати інтерес до знань;
- пояснювати, як у повсякденному житті можна застосовувати отримані знання [10, с. 216].

На нашу думку, варто розвивати пам'ять у молоді, накопичуючи знання; для кращої концентрації уваги – у навчальному процесі змінювати види діяльності кожні 7–10 хвилин та подавати матеріал у сконцентрованому вигляді, виділяючи головне візуально; розвивати логічне мислення за допомогою використання евристичної бесіди, мозкового штурму тощо; для профілактики сенсорної депривації треба застосовувати тренінгові методики і вправи, які допоможуть учнівській і студентській молоді висловити свої емоції, розвинути вміння співпереживати іншим та налагодити комунікативні зв'язки з ровесниками і старшим поколінням; організовувати роботу здобувачів освіти у парах, групах, що покращуватиме їх взаємодію і розуміння один одного.

Педагогам слід більш динамічно проводити навчальні заняття. Адже молоде покоління краще сприймає і засвоює швидко інформацію, а повільне мовлення викладача, монотонна лекція лише виводять з рівноваги «цифрових аборигенів».

У віртуальному середовищі, яке є звичним для сучасної молоді, діють певні правила, існує система штрафних санкцій та заохочень. Тому в реальному житті педагогам варто це враховувати і, даючи певні завдання здобувачам освіти, чітко визначати «правила гри» – умови виконання, алгоритм послідовних дій, строки здачі матеріалу, нагороду чи покарання.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що для продуктивної партнерської взаємодії між представниками різних поколінь в освітньому просторі треба враховувати характерні особливості кожного з поколінь та вносити відповідні зміни в освітній процес.

Старшому поколінню треба не тільки знати особливості поведінки «цифрових аборигенів», але й уміти правильно реагувати на неї. Адміністрація закладів освіти має створити комфортні умови навчання (сучасні аудиторії, доступ до Інтернету, використання мультимедійних дошок, місця для відпочинку), осучаснити освітній простір, адже молодь любить комфорт, а від усього, що приносить дискомфорт, намагається дистанціюватися. «Цифровим іммігрантам» потрібно постійно розвивати свою цифрову грамотність, вдосконалювати медійні навички та впроваджувати нові технології в освітній процес. Також для покращення партнерської взаємодії з молоддю треба налагодити спілкування із їх батьками та надати інформацію про особливості сучасних здобувачів освіти.

Молоде покоління здобувачів освіти є нетерплячим, волелюбним, не вміє налагоджувати «живу» комунікацію, має кліпове мислення та є візуалами. Тому ніколи

не варто нав'язувати їм свою точку зору, адже це буде недоречним, тому що чужа думка не хвилює молодь. У роботі з молоддю треба застосовувати техніку партнерської взаємодії, «Я-висловлювання», техніку надихання, схвалення, спонукання, відновлення віри у власні сили, тренінгові методики тощо. Необхідно, щоб у навчальному процесі була присутня мотивація та інтерес до знань, налагоджена система бонусів і санкцій, розвивалося креативне і логічне мислення. Варто увідповіднити сучасну освітню систему потребам і очікуванням здобувачів освіти, врахувавши при цьому їхні характерні особливості.

Вважаємо, що розгляд питання партнерської взаємодії представників різних поколінь у освітньому просторі сьогодення наразі є необхідним та заслуговує на подальше вивчення.

Список використаних джерел:

1. Гурова І. М., Евдокимова С. Ш. Теория поколений как инструмент анализа, формирования и развития трудового потенциала. *МИР (Модернизация. Инновации. Развитие)*. 2016. Т. 7. № 3. С. 150-159. URL: https://www.researchgate.net/publication/311849328_THEORY_OF_GENERATIONS_AS_A_TOOL_FOR_ANALYSIS_FORMATION_AND_DEVELOPMENT_OF_LABOUR_POTENTIAL
2. Digital Native. Википедия. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Digital_Native
3. Дорош М. Діти і технології: «піраміда цифрової поведінки». *Media Sapiens*. 2015. URL: <https://ms.detector.media/media-i-diti/post/13763/2015-07-21-diti-i-tekhnologii-piramida-tsfrovoi-povedinki/>
4. Колесова Г. Хто такі «ікси» та «ігреки» і як їм порозумітися з «зетами». URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1236-qqq-17-m3-15-03-2017-hto-tak-ksi-ta-greki-yak-m-porozumtisya-z-zetami>
5. Марк Пренский. URL: <http://ru.knowledgr.com/07559084/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9>
6. Мірошникова А. Головні риси сучасних школярів та як їх спрямувати в корисне русло. URL: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vchytelyam-porozumitysya-z-tsyfrovym-pokolinnyam-ditej-porady-psyhologa/>
7. Поколение Z: как правильно ставить задачи сегодняшним двадцатилетним. URL: <https://vc.ru/10701-generation-z>
8. Солдатов Г. Покоління Z: психолог розповіла, як Інтернет змінив сучасних дітей. URL: <https://ukr.media/science/272956/>
9. Струтинська О. В. Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету: електронне фахове видання. 2020. № 9. С. 145-160. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/download/326/349/>
10. Шах К. М., Зарішняк І. М. Особливості навчання покоління Z. *Педагогіка*. 2019. С. 212–217. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/7657/7659>
11. Straus W., Hove N. *Generations: the history of America's future 1584 to 2069*. New York: Harper Perennial, 1991. 544 p.

References:

1. Gurova, I. M., & Evdokimova, S. Sh. (2016). *Teoriia pokolenii kak instrument analiza, formirovaniia i razvitiia trudovogo potentciala* [The theory of generations as a tool for analysis, formation and development of labour potential]. *MIR (Modernizacii. Innovacii. Razvitie)*, 7, 3, 150-159. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/311849328_THEORY_OF_GENERATIONS_AS_A_TOOL_FOR_ANALYSIS_FORMATION_AND_DEVELOPMENT_OF_LABOUR_POTENTIAL [in Russian].
2. Digital Native. *Wikipedia*. Retrieved from https://ru.wikipedia.org/wiki/Digital_Native [in Russian].

3. Dorosh, M. (2015). Dity i tekhnolohii: «piramida tsyfrovoy povedinky» [Children and technology: "the pyramid of digital behaviour"]. *Media Sapiens*. Retrieved from <https://ms.detector.media/media-i-diti/post/13763/2015-07-21-diti-i-tekhnologiipiramida-tsfrovoy-povedinki/> [in Ukrainian].
4. Kolesova, H. (2020). *Khto taki «iksy» ta «ihreky» i yak yim porozumitysia z «zetamy»* [What is "X" and "Y" and how do they get along with "Z"]. Retrieved from <https://www.pedrada.com.ua/article/1236-qqq-17-m3-15-03-2017-hto-tak-ksi-ta-greki-yak-m-porozumitysia-z-zetami> [in Ukrainian].
5. Mark Prenskii. Retrieved from <http://ru.knowledgr.com/07559084/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9> [in Russian].
6. Mirosnykova, A. *Holovni rysy suchasnykh shkolariv ta yak yikh spriamuvaty v korysne ruslo* [The main features of modern schoolchildren and how to guide them in a useful direction]. Retrieved from <https://osvitoria.media/opinions/yak-vchytelyam-porozumitysia-z-tsfrovym-pokolinniam-ditej-porady-psyhologa/> [in Ukrainian].
7. Pokolenie Z: kak pravilno stavit zadachi segodniashnim dvadcatiletim [Generation Z: how to set goals for today's twenty-year-olds]. Retrieved from <https://vc.ru/10701-generation-z> [in Russian].
8. Soldatova, H. (2016). *Pokolinnia Z: psyholoh rozpovila, yak Internet zminyvo suchasnykh ditei* [Generation Z: A psychologist told how the Internet has changed modern children]. Retrieved from <https://ukr.media/science/272956/> [in Ukrainian].
9. Strutynska, O. V. (2020). Osoblyvosti suchasnoho pokolinnia uchniv i studentiv v umovakh rozvytku tsyfrovoho suspilstva [Features of the modern generation of pupils and students in the development of digital society]. *Vidkryte osvittie e-seredovyshe suchasnoho universytetu: elektronne fakhove vydannia*, 9, 145-160. Retrieved from <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/download/326/349/> [in Ukrainian].
10. Shakh, K. M., & Zarishniak, I. M. (2019). Osoblyvosti navchannia pokolinnia Z [Features of learning generation Z]. *Pedahohika*, 212-217. Retrieved from <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/7657/7659> [in Ukrainian].
11. Straus, W., & Hove, N. (1991). *Generations: the history of America's future 1584 to 2069*. New York: Harper Perennial [in English].

Deresh V. S.,
 orcid.org/0000-0003-3740-7288

Lipshyts L. V.,
 orcid.org/0000-0001-6443-3321

PARTNERSHIP INTERACTION OF REPRESENTATIVES OF DIFFERENT GENERATIONS IN THE MODERN EDUCATIONAL SPACE

The article considers the features of partnership interaction (coordinated activity) of representatives of different generations in the modern educational space. It is determined that in the modern educational space of Ukraine there is an interaction between the representatives of "baby-boomers" generation, generation X, generation Y and generation Z. The characteristic features of the worldview of the representatives of different generations which influence the relationship establishment between the teachers and the students as well as between the teachers themselves are revealed.

It has been found that modern children and young people differ from teachers regarding the speed of thinking, knowledge acquiring ways and communication skills: "baby-boomers" generation and generation X are "digital immigrants" as they grew up in non-digital, pre-Internet culture, but generation Y and generation Z are "digital aborigines" who know digital culture only.

The optimal ways of partnership interaction with the young generation of the students are considered. It has been found that young people should develop memory, logical thinking through the use of heuristic conversation, brainstorming, etc.; to prevent sensory deprivation, training methods and exercises should be used to help the students express their emotions, develop the ability to sympathize with others and establish communicative relationships with the peers and the older generation; to organize students' work in pairs and groups to improve their interaction and understanding of each other.

It is determined that the older generation should not only know the peculiarities of the "digital aborigines" behavior, but also be able to respond properly. The administration of educational institutions should create comfortable learning conditions (modern classrooms, Internet access, use of multimedia boards, places for rest), modernize the educational space. "Digital immigrants" need to constantly develop their digital literacy, improve media skills and introduce new technologies into the educational process. Also, in order to improve interaction with young people, it is necessary to establish communication with their parents and provide them with information about the peculiarities of modern students.

Key words: interaction, partnership interaction, educational space, peculiarities, "baby-boomers" generation, generation X, generation Y, generation Z, "digital immigrants", "digital aborigines".

Дата надходження статті: 04.11.2021 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент Ляшкевич А. І.

УДК 373.3.035+373.3.017.4

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi50.296>

Коча І. А.*,

orcid.org/0000-0002-8799-5279

Лагойський А. О.*,

orcid.org/0000-0002-6459-4560

ІННОВАЦІЇ ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПТІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито інновації у змісті та технологіях формування соціальної та громадянської компетентностей здобувачів освіти в контексті вимог Нової української школи. Зокрема, на основі аналізу наукових джерел та нормативно-правової бази розкрито дефініції «компетентність», «соціальна компетентність», «громадянська компетентність».

Розглянуто ключові ідеї інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі, серед яких значне місце відводиться інтерактивним технологіям навчання, які спрямовані на реалізацію діяльнісного підходу, формування ключових і предметних компетентностей, вироблення соціальних, громадянських моделей поведінки.

Авторами висвітлено особливості формування соціальної та громадянської компетентностей молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ», зокрема, використання різних груп інтерактивних технологій навчання: кооперативного, колективно-групового, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань. Зазначено, що у навчанні інтегрованого курсу «Я досліджую світ» відбувається інтерактивна взаємодія учасників освітнього процесу, під час якої і вчитель, і учні разом виконують творчі завдання, беруть участь у діалозі, дискусії, пропонують спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, приймають продумані рішення. Новий предмет покликаний розвивати критичне мислення, просоціальні навички, навички міжособистісної взаємодії та інформаційної грамотності школярів у контексті громадянської освіти.

Виокремлено інтерактивні вправи, які застосовуються вчителем в освітньому процесі з метою формування життєвих компетентностей, забезпечення позитивного мікроклімату у класі, успіху, толерантної взаємодії.

*© Коча І. А.

*© Лагойський А. О.